

Kadın Boksörler: Boks Ringinde ve Ringin Dışında Sürekli Eldiven Giymek

Women Boxers: Keeping The Gloves On In and Out of The Boxing Ring

Araştırma Makalesi

Esra EMİR¹, Mustafa Şahin KARAÇAM², Canan KOCA²

1 Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi

2 Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Sporda Toplumsal Araştırmalar Grubu (STOAG)

ÖZ

Bu araştırmada amacımız, tarihsel olarak erkeklikle özdeşleştirilen boks alanında kadınların nasıl ötekileştirildiklerini ve kadın boksörlerin bu alanda var olma stratejilerini incelemektir. Araştırmamızda fenomenoloji yöntemini kullandık. On bir kadın boksörle yapılan bireysel görüşmeler ve çeşitli spor salonlarındaki gözlemler yoluyla topladığımız verilerimizi içerik analizi yöntemiyle analiz ettik. Araştırma bulguları boks alanının baskın şekilde erkek hâkimiyetinde olan toplumsal cinsiyetlendirilmiş bir alan olduğunu, kadınların hem boks alanında hem de boks alanının dışında ötekileştirildiğini ve kadın boksörlerin alanda varlık gösterebilmek ve aynı zamanda kadın kalabilmek için çeşitli stratejiler geliştirdiklerini göstermektedir. Boks alanını, Bourdieu'nün eylem kuramı (1977) çerçevesinde bir alan olarak analiz ederken, kadın boksörlerin alandaki toplumsal cinsiyetlendirilmiş deneyimlerini cinsiyet ilişkilerini toplumsal bir yapı/eylem olarak ele alan sosyal inşacı toplumsal cinsiyet yaklaşımı (Connell, 1987; West ve Zimmerman, 1987) bağlamında tartıştık.

Anahtar Kelimeler

Toplumsal Cinsiyet, Boks, Bourdieu, Connell

ABSTRACT

In this phenomenological study, we aim to understand how women boxers are marginalized and their strategies to survive in the boxing field identified with masculinity. We collected the data from eleven women boxers with in-depth individual interviews and observations in different boxing gyms. We analysed the raw data with content analysis. Findings showed that boxing field is a gendered field which is overwhelmingly dominated by men. Women boxers are frequently marginalized both in and out of boxing field. Women employed various strategies to survive within the field as well as to remain feminine. We used the Bourdieu's theory of action (1977) to analyse the boxing as a field and social constructivist gender approach (Connell, 1987; West and Zimmerman, 1987) to analyse the women's gendered experiences and gender relations.

Key Words

Gender, Boxing, Bourdieu, Connell

GİRİŞ

Sporda cinsiyetler arası eşitliğin temelini, spor ortamında mevcut olan fırsatlardan kadınlarla erkeklerin eşit yararlanma olanaklarının varlığı oluşturmaktadır (Koca, 2011). Bu fırsat eşitliğinin sağlanması için ise spordan sorumlu kurumlara önemli roller düşmektedir. Dünyada sporu yönlendiren ve liderlik rolü üstlenen Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) sporda cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla 2004 yılında Olimpik Anlaşma'yı (Olympic Charter) yeniden düzenlemiş ve 2015 yılında yayınladığı güncel metinde "*sporun tüm düzeylerinde ve yapılarında kadın-erkek eşitliği ilkesini uygulamak amacıyla kadınların artırılmasını teşvik etmek ve desteklemek*" IOC'nin önemli görevleri arasında yer almıştır (Olympic Charter, 2015; s.18). Bu kapsamda IOC komisyonlar kurmuş, konferanslar düzenlemiş, erkeklerin yarıştığı tüm spor branşlarında kadınların da yarışması için çalışmalar başlatmıştır.

Sporda toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının gereği olarak, 2000'li yıllarla birlikte sadece erkeklerin yarıştığı judo, tekvando, buz hokeyi, güreş gibi birçok branşta kadınların da Olimpik olarak yarışmaları sağlanmıştır. Fakat boks branşı eşitlik politikalarına ayak uyduramamıştır. IOC, dünya genelinde talep görmediği ve yeterli sayıda katılım olmadığı gerekçesiyle kadın boksunu 2008 Olimpiyat Oyunlarına dahil etmemiştir. Hâlbuki kadın boks 5 kıtadan 121 ülkede talep gören ve 2001'de ilk dünya şampiyonasını düzenlemeye yetecek sayıda katılımın olduğu bir branştır (AIBA Remi Web Sitesi, 2009). 2012 yılında Londra Olimpiyat Oyunları başkanı Tessa Jowell "*2012 Londra Olimpiyat Oyunlarında, kadınlar ilk kez bütün spor branşlarında yarışlara katılabilecekler. 2012 Londra Olimpiyat Oyunları ilk nesil kadın boksör kahramanlarını yaratacak ve daha fazla kadının spora katılımı için ilham kaynağı olacaktır*" (BBC, 2009) diyerek kadın boksunun oyunlar programına alındığını tüm dünyaya ilan etmiştir. Bu gelişme kadınların tarihsel süreçte hem sayısal hem de kültürel bağlamda geri planda kaldıkları ve kabul görmedikleri boks alanı için bir dönüm noktası olmuştur.

Kadın boksunun olimpiyat oyunlarına dahil edilmemesi IOC tarafından ifade edilen "ilgi ve talep" eksikliğinin ötesindedir. Erkeğin doğasına uygun eril bir etkinlik (Hargreaves, 1997) olarak görülen boks alanında, kadın boks erkek egemen spor anlayışının baskısı altındadır ve bir toplumsal cinsiyet sorunu teşkil etmektedir (Lindner, 2012). Bu nedenle kadın boksörler cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıyı bozduklarını söyleyen Qates (1987)'in dediği gibi erkek egemen bakışın gözünde kadın boksörler "*parodidir, hayal ürünüdür ve korkunçtur*" (s. 72).

Bu noktadan hareketle, bu çalışmada amacımız, tarihsel olarak erkeklikle özdeşleştirilen boks alanında kadın boksörlerin nasıl ötekileştirildiklerini ve onların bu alanda var olma stratejilerini incelemektir.

Kuramsal Çerçeve

Boks alanını toplumsal bir alan olarak incelemek için Bourdieu (1977)'nin eylem kuramını, özellikle de kuramın temel yapı taşları olan *toplumsal alan*, (*beden*) *sermaye* ve *habitus* kavramlarını kullandık. Ayrıca, kadın boksörlerin deneyimlerini değerlendirmek için toplumsal cinsiyeti *toplumsal bir yapı/eylem* olarak ele alan sosyal inşacı yaklaşımı benimsedik (Connell, 1987; West ve Zimmerman, 1987).

Bourdieu toplumsal hayatın politika, eğitim, spor gibi farklı toplumsal alanlardan meydana geldiğini ve bu farklı toplumsal alanların belli sınırları olduğunu ifade eder. Her bir alan kendi düzenleyici ilkelerine sahiptir ve kendi sınırları içinde neyin meşru ve değerli olduğunu tanımlar (Bourdieu, 1986). Her bir alan çeşitli konumlar işgal eden eyleyicilere ev sahipliği yapar (Bourdieu, 1990) ve eyleyiciler alanın kendine has (*sui generis*) mantığını ve kurallarını alana dahil olarak dolaylı bir şekilde kabul ederler (Bourdieu ve Wacquant, 2003). Toplumsal alan, çatışma ve rekabetin yaşandığı uzamsal bir mekândır. Bu çatışma mekânında güç ve iktidar sağlayan ve alandaki eyleyicileri alan içinde konumlandıran şey sermayedir. *Sermaye* mevcut alanda hem bir mücadele aracıdır hem de uğruna mücadele edilen şeydir (Bourdieu, 1993). Alandaki sermaye

yenin ve eyleyicilerin ellerinde tuttıkları sermayenin dağılımı ve yoğunluğu, alandaki güç ilişkilerine ve eyleyicilerin alanda konumlanmalarına aracılık eder (Bourdieu, 1977).

Eylem kuramında Bourdieu üç sermaye türünden bahseder; ekonomik, toplumsal ve kültürel sermaye. Bu araştırmada beden sermayesi kavramını, boks alanındaki kadın bedeninin sembolik değerini/değersizliğini anlamak ve alandaki beden pratikleriyle ilişkili güç ilişkilerini incelemek amacıyla kullandık. *Beden sermayesi*, kültürel sermayenin cisimleşmiş boyutuna ve bedeninin fiziksel şekline atfetmektedir (Bourdieu, 1986). Yani beden sermayesi bedeninin ölçüsüne, şekline ve dış yüzeyine ilişkin sembolik değerdir (Shilling, 2004). Bu sermaye türü spor pratikleri aracılığıyla bedenselleştirilebilir (atletik beceri, güzellik, fiziksel güç, kaslılık gibi) ve geliştirilebilir (Shilling, 1991).

Bu araştırmada kadınların toplumsal cinsiyet düzeni içerisinde kendi bireysel tarihleriyle boks alanı arasındaki kesişim ve ayrım noktalarını (alanındaki konumlarını) anlayabilmek amacıyla habitus kavramını kullandık. Habitus alandaki eyleyicilerin konumlarını şekillendiren bir diğer araçtır. "*Habitus eyleyicilerin geçmiş deneyimleriyle şekil alır ve eyleyicilerin o an ki algılarını ve eylemlerini besler*" (Bourdieu, 1977, p. 95). Habitus, eyleyicinin çok da hesaplamadan yaptığı ve özünde toplum tarafından kabul görmek için pratiğe döktüğü gerçekliktir. Yani bireyin toplumca kendisinden beklenenin dışında bir şey yapmama eğiliminde olmasıdır: bir "yatkinlikler bütünüdür" (Allan, 2006). Eyleyicinin habitusuyla mevcut alanın habitusunun uyum içinde olması, o eyleyicinin alanda daha merkez bir konum elde etmesine aracılık edebilir.

Araştırmamızda kadın boksörlerin erkek egemen boks alanında varlık gösterebilme çabalarını anlamak amacıyla Bourdieu'nün strateji kavramından faydalandık. Toplumsal alan içinde devam eden mücadele ve çatışma içinde eyleyiciler ellerinde tuttıkları sermayeyi yoğunlaştırmak ve zenginleştirmek, böylece alanın güç ilişkilerindeki konumlarını değiştirebilmek için çeşitli stratejiler uygu-

layabilirler. Bourdieu (1993) *koruma (conservation)*, *takip (succession)* ve *altüst etme (subversion)* şeklinde adlandırılan üç strateji türünden bahseder. Bourdieu (1993)'ye göre alanda baskın konumda olan ve hiyerarşi düzenini korumak isteyen eyleyiciler mevcut statükolarını güçlendirmek için *koruma stratejilerini* uygularlar. Alanda daha az kıdemli ya da herhangi bir kıdemi olmayan eyleyiciler ise alanda güç kazanmak, kabul almak ve güç yarışına katılmak için *takip stratejilerine* yönelirler. Alanda bastırılmış olan (sermayesi zayıf olan ya da sermayesi olmayan) eyleyiciler ise alandaki otorite sistemini dönüştürmek için *altüst etme stratejileri* kullanmaya meylederler. Bourdieu (1993) bu tür stratejileri kullanacak olan eyleyicilerin alandaki farklı sermaye türlerinin değerlerini ve imkân dahilinde de oyunun kurallarını kendi çıkarlarına uygun biçimde dönüştürmeye çalıştıklarını ifade eder.

Bourdieu'nün kuramına gelen toplumsal cinsiyet temelli eleştirileri (örn: McCall, 1992) ve bu konudaki alanyazını dikkate alarak araştırmamıza toplumsal cinsiyet yaklaşımını dahil ettik. Kadın boksörlerin deneyimlerini inceledikçe toplumsal cinsiyeti "*bir toplumsal yapı*" ve "*bir cinsiyet kategorisi için uygun görülen eylem*" olarak tanımlayan kuramsal yaklaşımı dayanak aldık (Connell, 1987; West ve Zimmerman, 1987). Toplumsal cinsiyet "*yerleşik bir durumu, bir cinsiyet kategorisi için uygun görülen eylem ve tutumların normatif anlayışı doğrultusunda düzenleyen eylemdir*" (West ve Zimmerman, 1987, s.127). Connell (2009)'a göre toplumsal cinsiyet "*üreme alanı üzerine yoğunlaşan toplumsal ilişkilerin yapısı ve bedenler arasındaki üremeye ilgili ayrımı toplumsal sürece taşıyan pratikler setidir*" (s, 11). Toplumsal cinsiyet gündelik düzeyde, çeşitli ilişkilerin ve kültürel süreçlerin karmaşık etkileşimleri aracılığıyla rutin olarak yapılır/üretilir. Habitusun cinsiyetlendirilmiş olduğu göz önüne alındığında, toplumsal cinsiyet boks alanındaki çoklu etkileşimler ve bedensel pratikler aracılığıyla inşa edilen/yeniden üretilen habitusunun bir sarmalıdır.

Boksla İlgili Çalışmalar

Araştırmanın amacı ve kuramsal çerçevesi bağlamında alanyazını incelendiğinde Türkiye’de ve dünyada boksun sayısal olarak daha çok erkeklerin yer aldığı bir spor branşı olduğu görülmektedir. AIBA Resmi web sayfası 2014 yılı verilerine göre federasyona bağlı olimpik düzeyde yarı profesyonel erkek boksör sayısı 365 (%72.7) iken, aynı düzeyde kadın boksör sayısı 137 (% 27.3)’dir. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın resmi web sayfasında lisanslı erkek boksör sayısı 75.470 (%88.1) iken, lisanslı kadın boksör sayısı sadece 10.101 (%11.9)’dur. Araştırmanın yapıldığı dönemde toplam faal boksör sayısı 15.677 iken, kadın boksörlerin sayısı sadece 2.291’dir (%14.7) (GSB, 2015). Benzer şekilde rakiple beden teması içeren veya rakiple yüz yüze gelinen boks kültürel olarak da erkekler için uygun görülmektedir (Karaçam ve diğ., 2013; Riemer ve Visio, 2003). Örneğin Koca ve Demirhan (2005)’in ilköğretim öğrencileriyle yaptıkları çalışmada kız ve erkek öğrencilerin büyük çoğunluğu, erkeklerin boksla uğraşmasını *normal* karşılarken, kadınların boks yapmasını uygun bulmamışlardır. Ayrıca boks alanındaki katılımcıların da (boksör, antrenör, yönetici) boks daha çok “erkekler için uygun” bir spor olarak tanımladıklarını gösteren araştırmalar mevcuttur (Örn: Halbert, 1997; Mennesson, 2000; Mitra, 2009). Halbert (1997)’in Amerika’nın 10 farklı eyaletinden 12 profesyonel kadın boksörle yaptığı araştırmasında, kadınlar boks *en erkeksi* spor olarak tanımlamıştır. Bir boksör kadın “*insanlar benim boks yapmama neden şaşırmasın ki? Çünkü ben bir kadınam ve sen de biliyorsun ki kadınlar boks yapmaz.*” diyerek boksun kadınlar için uygun bir spor olmadığını ifade etmiştir. Mitra (2009), Kalkütalı (Bengal, Hindistan) 11 Müslüman kadın boksörle yaptığı araştırmasında, boksun erkek sporu olduğu ve boks yapan kadınların erkeksileştiği görüşünün toplumda hâkim olduğunu belirtmiştir.

Boksun yukarıda bahsedilen eril kimliğinin kadın boksunun olimpiyatlara girişiyle birlikte devam eden süreçte az da olsa değişmekte olduğu düşünülebilir (Linder, 2012). Fakat araş-

tırmalar kadınların cinsiyetlendirilmiş boks alanında var olabilmek ve kariyer planlayabilmek için bir takım stratejileri kullanmaları gerektiğini göstermektedir (Linder, 2012; Mennesson, 2000). Örneğin Mennesson (2000) on iki Fransız kadın boksör ve onların erkek antrenörleriyle gerçekleştirdiği araştırmasında, toplumdaki hakim kadınlık ve erkeklik algılarından dolayı kadınların boks alanında kariyer yapmalarının zor olduğunu ve kadın boksörlerin sıklıkla toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili söylemlere maruz kaldığını ifade etmiştir. Bu kadın boksörler, boksa profesyonel olarak devam edebilmek için, kadınlık imajını baskın bir şekilde korumak ve sergilemek gibi bir takım stratejiler uygulamışlardır.

YÖNTEM

Kadın boksörlerin boks nasıl deneyimlediklerini, bu deneyimlerini hem bireysel hem de müşterek olarak nasıl bilince aktardıklarını, boks nasıl anlamlandırdıklarını ve ötekilerle boks hakkında nasıl konuştuklarını açığa çıkartabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojiyi benimsedik (Patton, 2002). Kadınların boks nasıl deneyimlediklerini açığa çıkartmaya çalışarak, aynı fenomeni deneyimleyen kadınların ortaklıklarını anlamaya çalıştık (Creswell, 2007).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle oluşturduk ve araştırmanın amacına uygun olacak, stratejik öneme sahip ve zengin bilgi sunacak kişileri araştırmamıza dahil ettik (Patton, 2002). Araştırmaya en az 5 yıldır boks yapan, ulusal ve uluslararası alanda başarı kazanmış, yaşları 18 ile 32 arasında değişen 11 kadın boksör gönüllü olarak katılmıştır (Tablo 1). Bireysel görüşmeleri, veriler kendini tekrar etmeye başlana kadar diğer bir deyişle yeterli bilgiye (veri doygunluğuna) ulaşılan kadar devam ettirdik (Patton, 2002).

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerimizi katılımcılardan derinlemesine bilgi almanın bir yolu olan yarı yapılandı-

rılmış bireysel görüşmeler aracılığıyla topladık. Bireysel görüşmeler katılımcıların bakış açılarını ve deneyimlerini derinlemesine incelemek ve bir anlayış geliştirmek için uygun bir yöntemdir (Savin-Baden ve Major, 2013). Birinci araştırmacı bireysel görüşmeler için görüşme formunun hazırlanması amacıyla 2 ay süreyle çeşitli boks salonlarında ve milli takım kamplarında gözlemler yapmış ve alan notları tutmuştur. Göz-

lem formunu araştırmacının gözlem ve alan notlarına dayanarak hazırlanmıştır. Bireysel görüşmelerde sorulacak soruları araştırmacının amacından yola çıkarak, ilgili alanyazın ışığında ve kuramsal çerçeve bağlamında oluşturulmuştur. Örneğin: *Sizce boks daha çok erkekler tarafından mı tercih ediliyor yoksa kadınlar tarafından mı? Neden?; Sizce ringde iyi bir boksör nasıl olmalıdır?; Çevrenizde sizin boks yapmanız nasıl*

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

Ad	Yaş	Medeni Hali	Aile Gelir Durumu	Gelir Durumu	Boks Geçmişi	Ulusal Başarı	Uluslararası Başarı
Eylül	30	Evli	Düşük	Orta üstü	20 Yıl	8 Türkiye Şamp.	2 Dünya Şamp. 3 Avrupa Şamp. Avrupa 2.liği, 2 Avrupa 3.lüğü
Başak	21	Bekar	Düşük	Orta	7 Yıl	6 Türkiye Şamp.	Dünya 3.lüğü Avrupa 3.lüğü
Elvan	18	Bekar	Düşük	Düşük	8 Yıl	4 Türkiye Şamp.	Olimpiyat 3.lüğü, Dünya 2.liği 2 Dünya 3.lüğü, 2 Avrupa 2.liği
Leyla	25	Bekar	Orta	Orta	10 Yıl	9 Türkiye Şamp.	Dünya Şamp. 2 Dünya 2.liği 2 Avrupa Şamp.
Asya	32	Bekar	Düşük	Orta	15 Yıl	6 Türkiye Şamp.	Dünya 2.liği, Dünya 3.lüğü 3 Avrupa 3.lüğü, Afrika Kupası 1.liği
Zeynep	25	Evli	Düşük	Orta üstü	15 Yıl	8 Türkiye Şamp.	Dünya Şamp. Dünya 2.liği 3 Avrupa Şamp. 2 Avrupa 2.liği
Gülhan	20	Bekar	Düşük	Düşük	8 Yıl	5 Türkiye Şamp.	Dünya Şamp. Avrupa 3.lüğü
Mine	25	Bekar	Orta	Orta	6 Yıl	2 Türkiye Şamp.	Dünya 3.lüğü, Avrupa Şamp. Avrupa 3.lüğü, AIBA Dünyanın en iyi 2. Boksörü Unvanı
Esmâ	22	Bekar	Düşük	Düşük	16 Yıl	Türkiye Şamp.	Avrupa 3.lüğü
Seda	21	Bekar	Orta	Orta	5 Yıl	Türkiye Şamp.	Avrupa 2.liği
Elif	28	Evli	Orta	Orta üstü	10 Yıl	Türkiye Şamp.	Avrupa 3.lüğü

karşılıyor?; Siz, kadınların boks yapması hakkında ne düşünüyorsunuz? Şeklinde kuramsal çerçevemiz bağlamında ele aldığımız kavramlarla (toplumsal alan, (beden) sermaye, habitus) ilişkili soruların yanı sıra, kadın boksörlerin boks alanında yaşadıkları deneyimlerini ve alanda var olma stratejilerini ortaya çıkartmayı hedefleyen sorular sorduk. Örneğin; *Boks yaptığınız süre boyunca spor ortamında kadın olmanızla ilgili önyargı veya ayrımcılıkla karşılaştınız mı?; karşılaştıysanız ne gibi tepkiler verdiniz?; Bir kadın olarak boks alanında bulunmak sizce zor mu?; Zor ise neden ve bu zorlukla başa çıkmak için neler yapıyorsunuz?.* Çalışmada ayrıca katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin yaş, gelir durumu, boks geçmişi, sportif dereceleri gibi sorulardan oluşan kişisel bilgi formu kullandık.

Görüşmeleri makalenin birinci yazarı, milli takım kamplarında ve katılımcıların yaşadıkları şehirlerde gerçekleştirmiştir. Araştırmacı görüşmelerden önce katılımcılara araştırmanın amacı, içeriği ve yöntemi hakkında bilgiler vermiş, katılımcılara görüşmelerin sadece bu çalışma için kullanılacağını bilgisini vererek ses kaydı için izin almıştır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esasına özen gösterilmiştir ve katılımcılar gönüllü katılım formu imzalamıştır. Görüşmeler ortalama 50 dakika sürmüştür. Ayrıca birinci yazar alan gözlemleri esnasında araştırma yapılan alanın fiziki özelliklerini, alanın nasıl kullanıldığını, eyleyicilerin alandaki yerleşim biçimlerini, konumlanışlarını ve alandaki diyalogları betimleyici bir şekilde kaydettiği alan notları tutmuş (Patton, 2002) ve bu notlarını araştırma sürecinde diğer araştırmacılarla paylaşmıştır.

Veri Analizi

Bireysel görüşmelerin hemen ardından, alınan ses kayıtlarını bilgisayar ortamına aktardık. Ham verileri, açıklayabilmek ve benzeşimleri ve anlamları tanımlayabilmek ve kavramsal ilişkilere ulaşabilmek amacıyla içerik analizi yöntemini kullandık (Patton, 2002). Bu süreç içinde her birimiz, ham verileri bağımsız olarak sayfa kenarlarına yorumlar ve notlar olarak okuduk ve kodlar oluşturduk. Bağımsız kodlamalardan sonra benzerlik ve farklılıkları karşılaştırıp tartıştık

ve kuramsal çerçeve doğrultusunda temaları oluşturduk.

Bu çalışmada sunulan verilerin kalitesini Lincoln ve Guba (1985)'nin inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik ölçütleriyle sağlamaya çalıştık. Bununla beraber araştırmanın güvenilirliğine katkı sağlaması amacıyla yöntem (gözlem, bireysel görüşme, alan notu) ve kuram çeşitlemesi yöntemini kullandık (Savin-Baden ve Major, 2013). Araştırmada katılımcıların kimliklerini korumak amacıyla takma isimler kullandık.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Veri analizi sonunda bulgularımızı; (1) Kadınsız Toplumsal Alan; *"Tabi ki erkekler daha fazla yapıyor bu sporu"*, (2) Erkek(s)lerin Dünyası: *"Sonuçta boks bu yani erkeklerin dünyasına giriyorsun"*, (3) Kadınlık Stratejileri: *"Narin bir bayan olarak bu sertliğin içine ancak onlar (erkekler) gibi olarak girebilirsin"* olarak üç tema halinde sunduk. Birinci tema altında kadınların ve kadınların çevresindeki ötekilerin boks sporunu nasıl tanımladıklarını ve toplumsal cinsiyetlendirdiklerini aktarmaya çalıştık. İkinci temanın altında boks alanının cinsiyetlendirilmiş yapısını ve kadınların habitusuyla boks alanı arasındaki ilişkiyi kadınların nasıl tanımladıklarını aktardık. Son olarak üçüncü tema altında boks alanında kadınların kabul görmek ve var olabilmek için bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde sergiledikleri stratejileri ele aldık.

1) Kadınsız Toplumsal Alan: "Tabi ki, erkekler daha fazla yapıyor bu sporu."

Makalenin önceki bölümlerinde sunulan istatistik verilerinin yanı sıra çalışmada görülen kadın boksörler de alandaki erkek çoğunluğunu çok fazla vurgulamışlardır. Zeynep, boks alanında erkeklerin çoğunluk olmasını *"erkekler çok kalabalık"* diyerek ifade ederken, kadınların alandaki durumunu *"bizde sayı az, sporcu bulamıyorsun"* diyerek belirtmiştir. Benzer şekilde alandaki erkeklerin sayısal olarak egemen olduğunu Elvan ve Asya aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

"Tabi ki erkekler daha fazla yapıyor bu sporu. Mesela şuradan anlayabiliriz; erkeklerin küçükler, yıldızlar, gençler, büyükler Türkiye şampiyonaları ayrı ayrı yapılıyor. O kadar fazlalar ama kızların yıldızlar, gençler, büyükler hepsi aynı anda yapılıyor ve yine de fazla katılım yok." (Elvan)

"Boks piyasasında hep erkekler var yani 10 tane erkek varsa 2-3 tane bayan vardır belki öyle söylüyüm yani. Mesela benim gittiğim kulüp özel bir kulüptü hep erkek vardı tek kız bendim işte." (Asya)

Görüşmelerin yanı sıra araştırmanın birinci yazarı da farklı salonlardaki alan gözlemlerinde, alanda daha çok erkeklerin yer aldığını ve kızların azınlığı oluşturduklarını not etmiştir. Araştırmacının alan notu aynı zamanda mekânın cinsiyetlendirilmesine dair bilgiler de sunmaktadır:

"Antrenman saatinde salonda 12 erkek ve 2 kadın boksör var. Antrenmana başlamak için yerlerini alıyorlar fakat konumları da en az sayıları kadar dikkat çekici. 12 erkek salonun *sahibi gibi* alana yayılırken, 2 kadın salonun en köşesinde yan yana duruyorlar... 1 saatlik antrenman boyunca kadınlar sadece kendi aralarında ve kendilerine ayrılan küçük bölümde antrenman yaparken erkekler sürekli eş ve yer değiştiriyorlar..." (16.10.2014 tarihli alan notu)

Görüşülen kadınlardan Başak ve Leyla da boks başlama hikâyelerinden bahsederken, spor salonunda kendilerinin ilk kadın boksör olduğunu söylemiştir. Leyla'nın babası, *"ezik bir oğlan"* olan erkek kardeşini daha güçlü kuvvetli bir erkek olsun diye boksa göndermek istemiştir. Leyla da çok küçük olan erkek kardeşinin boks yapabilmesi için refakatçi olarak *"şans eseri"* 13 yaşında boksla tanışmıştır. Leyla boksa başladığında kendisinin alandaki tek kadın olduğunu söylemiş ve *"O zamanlarda da hep erkekler vardı. Aileler göndermiyorlardı. Dediğim gibi bir kızı te-*

nise yolluyorlardı. Boks az tercih ediliyordu." diyerek kendisinin alandaki varlığının nadir görülen bir durum olduğundan bahsetmiştir. Bunun yanı sıra Başak'ın milli takımda *bir tane kadın antrenör* olduğunu söylemesi de boks alanında kadınların az olduğunun başka bir göstergesidir.

Kadınlarla yaptığımız görüşmeler, alanda erkeksi bir kültürün hüküm sürdüğünü de göstermiştir. Leyla'nın erkek kardeşinin "erkek" olması için babası tarafından boksa gönderilmesine ek olarak, Leyla aynı salonda boks yapmak istediğini belirttiğinde salondaki hoca ilk başta *"bayan çalıştırmak istememesi"* nedeniyle Leyla'yı kabul etmemiştir. Benzer bir deneyimi küçüklüğünde hayranlıkla izlediği Uzak Doğu filmlerinin etkisiyle boksa başlayan Asya da dile getirilmiştir. Asya alanda kadınların varlığının antrenörü tarafından olağan karşılanmadığını *"ilk başladığımda kızdan boksör mü olur diyen antrenörüm vardı benim"* diyerek anlatmıştır.

"Ne işiniz var burada? Gidin çocuk mocuk yapın." (Erkek boksörler)

Görüşmeler alandaki cinsiyetçiliğin erkek boksörler tarafından da sergilendiğini göstermiştir. Naiflik, narinlik gibi özelliklerle özdeşleştirilen kadınlık, alanın habitusuyla uyummadığı için, alandaki kadın boksörler, erkek boksörler tarafından olağan karşılanmamaktadır. Mesela Esmâ, antrenörün kendisini ısınma hareketi yaptırmak için görevlendirdiği zaman erkeklerin *"ya kız mı çalıştıracak bizi"* diye serzenişte bulduklarını söylemiştir. Küçük yaşlarda, boksör olan amcasına özenen ve bu sayede boks yapmak isteyen Başak, boks yaptığı salona gitmeye başladığında gözlerin kendisine çevrildiğini söylemiş ve şöyle aktarmıştır:

"Ben ilk başladığımda tabi ki şöyle bir bakıyorlardı, ya kızdan boksör mü olur ne işiniz var burada diyorlardı. Yani çok duyulmamış, her gün görülen bir şey değildi kızların boks yapması."

Leyla, salondaki erkeklerin ve ailesinin boksa ilişkin görüşünü şöyle belirtmiştir:

“Erkekler bir bayan için boksun doğru olmadığını, bayanların bu konuda yeterli olmadığını düşünüyordu. Erkek sporu olduğunu düşünüyordu. Açıkçası benim ailem de böyle düşünüyordu. Erkek kardeşim boksa gidince işte babam kendini daha rahat koruyabilir falan diye arkadaş tavsiyesiyle benim de gitmeme öyle izin verdi.”

Kadınlarla gerçekleştirilen bireysel görüşmeler, kadınların bazılarının bizzat alanın eyleyicileri tarafından boks alanında istenmediklerini, bedensel söylemlerle ötekileştirildiklerini ve sözel şiddete maruz kaldıklarını ortaya çıkartmıştır. Örneğin, boksu çok severek başlayan, birçok Türkiye, Dünya ve Avrupa şampiyonlukları olan Zeynep başarılarla dolu 15 yıllık sürecin onu “psikolojik olarak çok yıprattığını” ve Dünya şampiyonluğunu elde ettiği dönemde *yıprandığı* için boksu bıraktığını belirtmiştir. Boksu bırakma sürecini anlatırken ifade ettikleri, kadınların boks alanında ötekileştirilme ve ayrımcılığa uğrama deneyimlerini yansıtmaktadır:

“Bayanların boks yapmasını istemeyen o kadar çok insan var ki, bunu biz kendi camiamız içerisinde bile yaşıyoruz. Boksun cazibesinin düşeceğini düşünüyorlar. Hiç yakışıyor mu size çok kötü bir görüntü yaratıyorsunuz gibi şeyler duyuyoruz hep ve bunu erkek boksörler söylüyor yani. Hatta biz antrenman yaparken yanımıza gelip söylüyorlar.”

Zeynep’in anlattıkları alandaki erkek boksörlerin ve erkek yöneticilerin kadınların boks yapmasına yönelik cinsiyetçi tutumlarını göstermektedir. Kadın boksörlerin “*kötü bir görüntü*” yaratmalarının sebebi, toplumsal cinsiyet rejimi içinde onlara uygun görülmeyen bir spor pratiğini sergilemelerinden ve toplumsal cinsiyet rollerinin dışına çıkmalarından kaynaklanmaktadır.

Alanda erkek boksör olmak ayrıcalıklı bir konuma sahip olmak anlamına gelmektedir. Kadın

boksörlerin yaşadığı ayrımcılık hem bireysel düzeyde hem de kurumsallaşmış bir biçimde çoklu olarak işlemektedir. Birçok uluslararası derecesi olan Asya boks alanının değişik kademelerinde deneyimlediği kadın ve erkek ayrımını, kendi deneyimiyle *neler çektiğini* aşağıdaki gibi anlatmıştır:

“Ya aslında kadın erkek ayrımı her zaman vardır. Birçok yerde gördük, karşılaştık bununla. Bu milli takım kamplarında olsun işte, milli takım komitesindeki antrenörlerimizin bayanlar erkekler arasında her zaman vardı. Yani erkekler her zaman daha gözde, ön planda. Altın madalyayı her zaman biz getirdik ama kaymağını yiyen erkekler olmuştur. Spor Bakanlığının başından tutun en alta, antrenörlerimize kadar, erkek bayan ayrımı her zaman olmuştur. Hatta biz çok kere gittik geldik, derece aldık, ödüllendirildik. Sırf bize, siz bayansınız, yüze tokat vuruyorsunuz, vurmak haramdır diyen Bakanlarımız bile oldu.”

Benzer şekilde Eylül, kadınların boks yapmasının komik bulunduğu ve kötü bir görüntü oluşturduğu gerekçesiyle maçlarda sürekli gülüşmelere maruz kaldıklarını anlatmıştır:

“İnsanlara komik geliyor bayanın dövüşmesi. Bize maçlarda erkek sporcular “çok komik gözüküyorsunuz saç baş giriyorsunuz, cırlıyorsunuz” falan diyorlar. Yani onlara izlemek ilgi çekici gelmiyor onlar kadar sert olmadığı için. Bayanların boks yapmasına komik bakıyorlar ne işiniz var burada gidin çocuk mocuk yapın falan diyorlar”.

Boks, kaslılık ve güçle eşleştirildiği ve dolayısıyla erkeği tariflediği için, narinlik ve zayıflıkla özdeşleştirilen kadınların bu alanda sergiledikleri bedensel performans yetersiz görüşmektedir ve aynı zamanda kadınlara yakıştırılmamaktadır.

Bu cinsiyetçi durumu milli bir erkek boksörün sözleriyle açıklamak komiklik noktasında içerden bir bakış sunacaktır: "Bayandan boksör olmaz, fizik olarak mümkün değil. Göğüs faktörü, geniş kalça faktörleri var. Bayan boksör, gard aldığı zaman ördek gibi durur. Kolu içeriden rakip fark etmeden çıkarmak gerekir. Göğsü olan bir insan bunu nasıl yapacak. Bayanların daha estetik işlerle uğraşması gerekir. Boks bayanların yapacağı iş değil." (Radikal, 2015).

"Kız boks yapmaz, seni başka spora göndereyim" (Elif'in Babası)

Bulgularımız kadınların sadece boks alanı içinde değil hem boks yapmak istediklerinde hem de alana girdikten sonra çevrelerindeki insanlar tarafından hoş karşılanmadıklarını ve engellenmek istediklerini ortaya çıkarmıştır. Örneğin Elif, idolüm dediği eski milli boksör olan dayısını örnek alarak boksa başlamayı istediğinde babası onu vazgeçirmek için çok uğraşmıştır:

"Benim dayım eski milli boksördü. Benim idolüm hep oydu, işte el üstünde tutulurdu, çok özgür bir adamdı, evin tek erkeği, her istediğini yapıyor ama sınırsız yani. Ben hep onun fotoğraflarına bakardım, dövüş yapıyor, ben de yapıcım, ben de özgür olucam derdim hep. Sonra babama boks yapmak istediğimi söyledim. Adam vazgeçirmek için çok uğraştı, kızlar boks yapmaz seni başka spora göndereyim dedi."

Esmâ, boksla ilgilenmesine babasının bir şey dememesinin sebebini şu şekilde açıklamıştır: "*Babam kendimi savunabileceğimi düşünürdü, o yüzden desteklerdi.*" Benzer şekilde Leyla da babasının sahip olduğu "*kendini daha rahat koruyabilir*" düşüncesinin onun boksa başlamasında ve devam etmesinde etkili olduğunu dile getirmiştir. Diğer taraftan, bu iki kızın çevresi boksun kızlara uygun olmaması savından yola çıkarak onların tercihini hep sorgulamıştır. Esmâ, annesinin boks yapmasını kabullenmesinin zaman aldığını "*Bana hep soruyorlar; neden boks ya-*

pıyorsun? Hani kız bu tarz spor yapar mı? diye. Annem mesela voleybol falan oyna boks nedir diyordu hep." diyerek belirtmiştir. Esmâ bu durum için "*kız sporu olarak görmüyor kimse boksu*" demiş ve "*ya zaten kızlarda voleybol tenis tarzı şeyler daha kabul edilebilir görülüyor*" diye belirtmiştir. Esmâ'nın bu söylemi yüksek düzey performans ve güç gerektiren sporların erkeklikle özdeşleştirildiği buna karşın estetik, daha az bedensel performans gerektiren sporların ise kadın bedeniyle ilişkilendirildiği görüşünü desteklemektedir (Koca ve Bulgu, 2005). Leyla da benzer düzlemdeki sorularla karşılaşmıştır:

"Ben başladığımda aileler kızlarını boksa göndermiyordu, sert bir spor, kızlara yakışmaz, erkek sporu diyorlardı. Bana da çok dediler; neden tenis ya da voleybol oynamadın diye. Babaannem mesela kız dövüşür mü? Ziyân ettiniz kız diye ağlardı hep."

Elif'in hikâyesi kadınların boks deneyimlerinin evlilikle değişebileceğini göstermektedir. 11 yaşında "*hayat felsefesi*" diye tanımladığı boksa başlayan ve cenaze olsa bile antrenmana giden Elif, düğününden iki hafta önceki bir müsabakaya çıkmaktan vazgeçmiştir. Elif o maç için "*hatta çok kızdı hakemler. Ne işin var senin, yarın gelinlik giyeceksin, manyak mısın gözlerin mor gi-deceksin*" dediklerini söylemiştir. Elif anlatıyor:

"Çok kolay alabileceğim bir maçı. Bana aşırı psikolojik baskı yaptılar, ben çok çalıştım, hazırlandım, kitlendim böyle. Ya hiç çıkmayacaktım, dövüşmeyecektim. Hatta Ramazan abi var hakem, napıyosun kızım sen? Ne işin var! 2 hafta sonra düğünün var falan diyince. Hakemler de abilerimiz, tanıdığımız insanlar. Baskı oldu üzerimde, bir yandan dövüşmeyi istiyorsun bir yandan da diyorsun ki ya kaşım gözüm morarırsa falan. Bir de bayansın yani hayatında bir defa gi-

yeceksin o gelinliği, o resimler bir kere çekilecek falan. Onların hepsi gözünün önünden geçiyor.”

Elif evlendikten sonra boks yapmaya devam etmek istediğinde, antrenörü olan eşinin “*evlendin, çoluk çocuk oldu*” diyerek “*çok kızdığını*” söylemiştir. Fakat daha sonra eşi “*üniversite kapısını ben açacağım sana*” diyerek Elif’in o yıl müsabakalara katılmasına izin vermiştir. Elif’in sözleri, erkeklerin alanında performans sergileyen bir kadının evlendiğinde mesleğinden, yaptığı spora kadar hayatının denetlendiğini gözler önüne sermesi bakımından önemlidir. Benzer şekilde Zeynep de kocasının “*evli bir kadınsın, bak böyle şeyler (boks) hoş değil*” diyerek boks bırakması konusunda kendisine baskı yaptığını söylemiştir. Zeynep eşinin neden boks yapmasını istemediğini şu şekilde anlatmıştır:

“Çünkü maça çıkıyorsun, indiğinde eldivenden kaynaklanan morluklar, kanamalar oluyor. Ne olursa olsun işte kolunda bazen itişmeden kaynaklanan çizikler oluyor. Bunları görünce ister istemez dayanamıyordum. Bir nevi istemiyordum benim boks yapmamı.”

Zeynep eşinin bu tepkilerinin gelişimine komşularının da nasıl dahil olduğunu şöyle anlatmıştır:

“Maçlardan sonra bazen gözüm falan mor eve geliyordum, komşular da boksör olduğumu bilmiyor. Bir gün annemi görmüşler bizim eve girerken, çekmişler kenara sen bu kıza niye sahip çıkmıyorsun, kocası bunu dövüyor, sürekli yüzü gözünü mor demişler. Eşim de bunları duyunca artık evli bir kadınsın, bak böyle şeyler hoş değil diye sürekli bana baskı yapmaya başladı tabii.”

Bu bağlamda diyebiliriz ki, Zeynep boks alanında birçok ulusal ve uluslararası başarıya sahip olan bir kadın boksör olmasına karşın, evli bir kadın olduğunda boks yapması hoş karşılanmamıştır. Elif örneğinde olduğu gibi Zeynep’in de

boks ile ilişkisi kocası tarafından kontrol edilmiş ve yönlendirilmiştir.

Geleneksel kadınlık rollerinin sınırlarını zorlayan bir başka kadın da Seda’dır. Seda’nın saçlarını kısa kestirmesi, onun lezbiyen olarak tanımlanmasına ve bu durum da onun boks alanından uzaklaşmaya karar vermesine neden olmuştur:

“Siz beni geçen sene görseydiniz; saçlarım kısacıktı, yanları tıraşlıydı falan işte sınıf arkadaşlarım daha beni tanımadıkları için arkamdan lezbiyen bu falan diyorlardı. Böyle şeyler olunca işte biraz boksa ara vermem gerektiğini düşünmeye başladım.”

Çeşitli araştırmalar erkeklerin çoğunlukta olduğu sporlarda varlık gösteren kadınların sıklıkla “lezbiyenlik”, “erkek Fatma olmak” ve “erkeklik” gibi yaftalamalara maruz kaldıklarını göstermektedir (Brake, 2013; Hargreaves, 1997). Kadınların boks alanındaki deneyimlerine bakıldığında, kadınlar bu alanda ilk olarak kadın olmalarından (habituslarından) dolayı öteki olarak görülmüşlerdir. Leyla’nın hocasının kadınlarla çalışmak istememesi, Elif’in babasının kızların boks yapmayacağına dair görüşü ve ona “başka spor” önerisinde bulunması, Eylül’ün erkek boksörlerden duyduğu “çocuk yapın” ifadesi ve Zeynep’in kocasının “artık evli bir kadınsın” söylemi yorumlandığında, boks alanının erkekler için “doğal” bir alan olarak kabul edildiğini göstermiştir (Messner, 1992). Bu nedenle Wacquant (1995)’in belirttiği gibi boks toplumsal cinsiyetlendirilmiş bir alandır.

2) Erkek(s)lerin Dünyası: “Sonuçta boks bu yani, erkeklerin dünyasına giriyorsun”

Görüşmelerde, boksun sayısal ve kültürel olarak erkeklikle sarmalandığını ve kadınların bu alanda yeterince sermaye sahibi olmadıklarını ortaya çıkartırken, kadınların da boksun “erkeksi” bir spor olarak görülmesinde ve yeniden üretilmesinde nasıl rol oynadıklarını çözümlenmeye çalıştık. Zorlu doğa şartlarında doğup büyüyen, kendi hayat hikâyesini “Bizde,

evde kadın olacaksın, bahçede erkek” şeklinde özetleyen Eylül, bokstan “erkeklerin dünyası” şeklinde bahsetmiştir:

“Erkeklerin doğasına oldukça uygun bir spor, güçlü, kuvvetliler. Her yerde lazım diye düşünüyorlar. Yani erkekler daha kavgacılar, bu yüzden kendi özünü boksta buluyorlar. Sonuçta boks bu yani, erkeklerin dünyasına giriyorsun.”

Asya “yani boks çok bilmeyen birisiyle boks iyi bilen birisi aynı değil ama çoğu erkek, iyi kadın boksörlerden bile daha güçlüdür. Bu yaradılış” diye belirtmiştir. Leyla da kadınlık ve erkeklik kimliklerini “ikili” olarak tanımlamanın ötesine, “güç” kavramını erkeklığe özgü olarak tanımlamıştır:

“...Bir bayanın gücüyle erkeğin gücü arasında çok fark olduğunu düşünüyorum. Allah onlara özel bir yetenek, geliştirebilecekleri güç vermiş. Bir bayan olarak tabi erkek sana vurduğu zaman her ne kadar yumuşak vursa da sana çok sert geliyor. Çünkü bir bayan ne kadar sert vurabilir ki yani...”

Leyla boksun kadınlıkla özdeşleşmediğini anlatmak için aşağıdakileri söylemiştir:

“Yakışıyor ama dışardan bakınca hani çok güzel görünüyor ama doğasında tabi bir erkeklik var boksun. Çünkü bir mücadele sporu, bir dövüş sporu. Şöyle söylüyüm; televizyonda bir bayanın dövüşmesi hoşunuza gidebilir, dışardan hoş gözükebilir ama bunu ringde profesyonel olarak, meslek olarak düşündüğümüzde bence çok hoş değil. Çünkü bir bayan, bir anne ya da bir öğretmen olarak düşündüğümüzde ya da ne bileyim başka bir meslekte daha çok yakıştırılıyor ama mesleğiniz nedir denildiğinde boksör deyince biraz komik oluyor.

Bayanların belli bir yaşa gelene kadar yapabilecekleri bir meslek olarak düşünüyorum ben. Ben de o şekilde zaten bıraktım. Sporcu yetiştirme ve milli takımda antrenör olma açısından olsa tabii ki bayanlara da çok yakışacağını düşünüyorum ama ringde değil yani.”

Benzer bir yaklaşımla Esmâ kendisi için “erkeksi bir yapım olduğumu söylerler” derken, Elif kendisinin boksa başlamasını “hormon” ile açıklamış ve boks ve erkeklik arasında özcü bir anlayışla bağlantı kurmuştur:

“Bayanların yapısal yani, bir eğilimi vardır. Mesela erkeklerde de bu böyle; spora eğilimi olan erkek dayım, olmayan erkek babam mesela. Kadınlarda da böyle zaten eğilimi yoksa boks bırakın hiçbir sporu yapmaz. İçinde olur, kadının meyili olur. Erkeklik hormonu fazla olan kadınlar vardır hani normali yüzde 50’dir ama kadında yüzde 60 olur, boksa meyili olur. Aynı şekilde kadınlık hormonu yüksek olan erkekler korkak olur, dövüşmekten korkar, çekingen olur. Hormonlarla alakalı bence. Ben eşime diyorum ki heralde benim erkeklik hormonum fazla.”

Eylül, Leyla ve Esmâ boks ve erkeklik/kadınlık arasında “semiyotik” bir yaklaşımla ilişki kurmuştur: kadınlık ve erkeklığı birbirinin zıttı olarak, sembolik farklılıklar üzerinden tanımlamıştır (Connell, 1995). Bu kadınların yanı sıra, diğer kadınlar da kadınların boks alanına katılmamalarını yine toplumsal cinsiyet ve cinsiyetçi bir bağlamda açıklamışlardır. Gülhan, Zeynep ve Elvan da boks cinsiyetlendiren ve kadınlığı basmakalıp bir kategori olarak tanımlayan görüşler belirtmiştir.

“Bayanlar narin oluyor. Korkuyorlar. Yani güzelliğine düşkün oluyorlar. O yüzden boks yapmak

istemiyorlar. Yüzüm gözüm patlar diye korkuyorlar ama erkekler öyle değil" (Gülhan)

Zeynep ve Elvan, ayrıca boksun gerektirdiği özelliklerin kadınların toplumsal cinsiyetleriyle (habitusalılarıyla) uyuşmadığından bahsetmişlerdir:

"Bir bayanın hani içinden gelmiyor- sa bunlar cazip gelmiyor boks yapmak çok içten gelen bir şey hani bir kadını çıkartırsın dövüş dersin herkes yapamaz yani bayana zor yürek isteyen bir şey. Ki bayanlar yüzüne ve kendine bakan varlıklar. O yüzden hani çıkayım da dövüşeyim gibi bir yapıya sahip değiller ama erkekler öyle değil onların doğası bu." (Zeynep)

"Bir kızın boksunu seçmesi için hayatında bir sorun olması lazım yani normal bir kız olsa başka bir spor yapar ya da oturur evinde normal hayatına düzenine devam eder. Normal bir kızın gelip yumruk yiyeceğini zannetmiyorum, boks yapması için biraz erkeksi yapıya sahip olması lazım." (Elvan)

Habitusun, toplumu yapılandıran örtük kuralların ve sınıflandırmaların içselleştirilmesi yoluyla bir toplumsal kimliğin ve aidiyetin elde edilmesi olduğu düşünüldüğünde (Kay ve Laberge, 2002), kadınların boksunu kadınlar için uygun görmemeleri, kadınların habitusalılarıyla açıklanabilir. Kadınların sürekli olarak boksunu "*erkeklerin doğası*" ile ilişkilendirmeleri veya bir kızın boksunu yapmayı istemesi için "*biraz erkeksi yapıya sahip olması lazım*" anlayışını dile getirmeleri, Connell (1995)'in belirttiği gibi araştırmadaki kadınların, erkeklerin çoğunluk olduğu bir alanda yer alsalar bile, toplumsal cinsiyet ikilemine ya da heteronormativiteye karşı bir tehdit oluşturmadığı şeklinde okunabilir. Eyleyicinin, özünde toplum tarafından kabul görmek için pratiğe döktüğü gerçeklik olan habitus (Allan, 2006), kadın bok-

sörlerin toplumsal cinsiyet bağlamında kendilerinden beklenilenin aksini yapmama eğiliminde olmasını sağlayabilir. Boksun bizzat kadın boksörler tarafından "*erkeksi*" olarak tanımlanması düzlemindeki bulgularımız, Paradis (2012)'in ifade ettiği gibi, kadın boksunun daha makul karşılanabilir bir hale gelse bile, boks alanında toplumsal cinsiyet temelinde yeniden üretimin, boksun "*erkeksi*" olarak tanımlanmasının, yeniden üretildiğini göstermektedir (Linder, 2012; Mennesson, 2000)

Alanda dolaşımda olan ve kadınların habitusalılarında barındırdıkları cinsiyetçi anlayış alanındaki pratiklerle de kendini göstermektedir. Alan içinde kadın boksörler sık sık erkek boksörlerle antrenman yapmaktadırlar. "*Kızlarla çalışmaktan pek hoşlanmıyorum*" diyen Esmâ bunun nedenini şöyle belirtmiştir:

"Benim tekmelerim mesela kuvvetli. Onlara (kızlara) sert geliyor. Ben onlara sert vuramıyorum, hatta hiç vuramıyorum. Antrenmanı doğru düzgün yapamadığımı düşünüyorum. Onlar bana zaten vurmuyorlar. Tüm gardımı kaldırsam, vur desem bile herhangi bir vuruş olmuyor. Biraz nazik kalıyor."

Kadınların erkeklerle antrenman yapması ilk başta cinsiyetten arındırılmış bir antrenman gibi düşünülse de, bu antrenman var olan eşitsizliği ve toplumsal cinsiyeti iki yönlü olarak yeniden üretebilmektedir. İlk olarak, kadınlar *kendilerini geliştirmek* ve *motive etmek* için erkek boksörlerle dövüşmektedir. Elvan "*Ben özellikle maçlardan önce erkeklerle dövüşüyorum. Onlar beni geliştiriyor*" derken Leyla da antrenörünün kendisini "*sırf daha çok geliştirebilmesi*" için erkeklerle eşleştirdiğini söylemiştir. Leyla, "*ben erkeklerle antrenman yapmanın çok faydasını gördüm*" dediği eşleşmenin kendi iyiliği için olduğunu belirtmek için "*erkekler için ne kadar şey olabilir ki bir bayanla dövüşmek...*" diyerek alandaki erkek üstünlüğünü kendi pratikleri aracılığıyla yeniden üretmektedirler. Benzer şekilde altı defa Türkiye şampiyonu olan Başak anlatıyor:

“Bir ay sonra Türkiye şampiyonam var. Özellikle erkeklerle çalışıyorum, onlar beni geliştiriyor. Mesela erkeklerle dövüştüğüm zaman diyorum ki kendimi motive etmek için “Başak bak sen burada kimlerle dövüşüyorsun, orada maçı takiler kız sonuçta, burada erkeklerin yumruğuna dayanıyorum maçıta kızlarınkine mi dayanamayacağım.”

Bu pratiğin altında yatan toplumsal cinsiyetlendirilmiş anlayış, özellikle Başak’ın net biçimde ifade ettiği gibi kadın ve erkek arasındaki farkın bir kez daha kadınların kendisi tarafından çizildiğini göstermektedir.

İkinci olarak, görüşmelerde kadın boksörlerin pratik düzlemdeki söylemlerinin toplumsal cinsiyetten ve hatta semiyotik bir anlayıştan bağımsız olmadığı görülmüştür. Örneğin Başak, “*Boksta şöyledir mesela ben 60 kiloyum, 50 kiloda bir erkekle dövüşürüm, gücüm ona eşdeğerdir.*” şeklinde belirterek ve Elvan da “*Erkeklerle antrenman yapmak iyi oluyor, onların gücüne alışıyorsun yani daha üst düzey antrenman oluyor. Ama tabii ki kilondan 10 kilo düşük erkekle maç yapıyorsun, gücün öyle dengeleniyor.*” diyerek kadın erkek arasındaki farkın alana özgü söylemler aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini göstermiştir. Elvan’a “*bunun yerine kendinden daha ağır sıklıkta kadın boksörle antrenman yaparak kendini geliştiremez misin?*” diye sorulduğunda Elvan “*erkeklerin gücüyle kadınlarınki bir olmuyor yani erkekle çalışmak her zaman daha farklı bir şey. Ne yaparsan yap bir erkeğin yumruğu her zaman daha serttir yani*” demiştir.

Beden üzerinden yeniden üretilen anlayış, benzer şekilde erkeklerin kadın boksörlere davranış biçimleriyle de pekiştirilmektedir. “*Özellikle maç döneminde*” erkeklerle çalıştığını söyleyen Esmâ, erkeklerin “*canı acımasın, kız sonuçta daha dayanaksız olur gibisinden*” bir düşünceyle yaklaştıklarını ve hocalarının bu konuya önem verdiğini ekleyerek şöyle ifade etmiştir:

“Hani erkekler bayana vurulmaz canı acır gibi düşünüyorlar, çok darbeli vurmuyorlar. Hani benim durumumu bilen kişilerle çalıştığım zaman bir sıkıntı yaşamıyorum. Onlar dozunu ayarlıyorlar.”

Kadınların boks alanındaki hem söylemleri hem de söylemler tarafından beslenen boks pratikleri, onların alandaki ikincil konumlarını örtük bir şekilde yeniden üretmektedir. Özellikle beden ve güç vurgusu üzerinden yapılan toplumsal cinsiyet inşası, *toplumsal cinsiyetin, devamlı olarak bedenlere ve bedenin yaptığı pratiklere atıfta bulunan toplumsal bir pratik* olduğunu göstermektedir (Connell, 1995, s71).

3) Kadınlık Stratejileri: “*Narin bir bayan olarak bu sertliğin içine ancak onlar (erkekler) gibi olarak girebilirsin.*”

Buraya kadar olan iki tema altında, boks alanının erkeklikle sarmalanmış yapısını kadınların kendi deneyimleri ve söylemleri üzerinden inceledik. Bu tema altında ise kadınların alanda kabul görmek ve var olabilmek için bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde uyguladıkları stratejilere odaklandık. Kadınların alanın yapısına uygun bir habitusa ve alanda işlerliği olan sermaye türü veya yoğunluğa haiz olmamaları, onları alanın ötekileri, alanın çeperindeki eyleyciler olmasına neden olmaktadır.

Bulgularımız kadınların özellikle boksa ilk başladıkları dönemlerde toplumsal hayatlarında kadınlıklarının sorgulanmaması için boksör olduklarını gizlemeye çalıştıklarını göstermiştir. Örneğin, milli takımla maçlara giden Leyla, Elvan ve Başak, kendilerine hangi sporu yaptıkları sorulduğunda *cimnastikçi* deme kararı aldıklarını dile getirmiştir. Zeynep de “*hangi sporu yapıyorsun diye sorduklarında, ben zaten önce düşünüyorum söylesem mi söylemesem mi diye. Milli takımda falan mesela dalgasına yok tenisçiyiz, cimnastikçiyiz falan diyorduk.*” diye belirtmiştir. Kadınların söylemeyi tercih ettikleri spor branşlarının toplumsal cinsiyet bağlamında kadınlar için uygun görülen sporlar olması önemli bir nok-

tadır. Çünkü bu yolla kadınlar toplumsal cinsiyet rejimi içinde kendilerine “uygun” sporları yaptıklarının mesajını vermektedirler.

Görüşmeler, kadınların sıklıkla boksör olduklarını belli etmemek adına süslendiklerini ve makyaj yapmaya özen gösterdiklerini göstermiştir:

Zeynep : Belki görmüşsünüzdür bazıları erkek gibi boksörlerin.

Araştırmacı : Erkek gibi derken, nasıl yani? Biraz açabilir misin?

Zeynep : Görüntü olarak yani, kısa saçlı işte kıyafetler falan. İşin bu olduğu için sonuçta yapına da yansıyor. Yurt dışında bunların kat kat fazlası var. Görüntüsü erkek gibi olan çok kişi var. Bildiğin erkek sanıyorsun yani. Çünkü kas artık, göğüs falan kaybolmuş, saçlar kısacık olmuş. Ben bunu hiç kaybetmedim mesela. Hani benim yaptığım spor sadece boks ama ben bir bayanım yani. Ben bakımımı da yapıyordum, makyajımı da yapıyordum, güzel güzel de giyiniyordum. Ben hiçbir zaman öyle olmadım, öyle olmak istemedim.

Zeynep bu görüşü belirttiikten sonra bir “psikoloğun burada devreye girmesi” gerektiğini belirtmiş ve eklemiştir:

“Çünkü bir bayanın hiçbir zaman bayansal özelliklerini kaybetmemesi lazım. Biz bazen bir giyiniyorduk, bir makyaj yapıyorduk kendimize... Kimse işte boksör olduğunu anlamıyordu senin. İşte böyle olması lazım, sen ringe çıktığında ya da antrenmana çıktığında boksörsün, onun dışında sen bir bayansın. O yüzden bunu hiçbir zaman kaybetmemek lazım, ben böyle düşünüyorum. Hani

olanlar da rahat ettiği için orada olduğunu düşünüyorum.”

Benzer şekilde Asya da “Ben mesela boksa başlayınca daha bir süslü, modayı yakından takip eden biri oldum kendimi boksa kaptırmamak, erkek gibi olmamak için. O yüzden mesela, kimse boksör olduğumu anlamıyordu.” diyerek sorgulanmamak adına nasıl baskın şekilde kadınlığını koruma eğiliminde olduğunu anlatmaktadır. Leyla antrenmanlarının dışında “bayan gibi giyiniyorum, o şekilde giyinmeyi de seviyorum yani kişi neyse o olmalıdır” diyerek ve “bayanlarda kası sevmediğim için yeteri kadar, sadece beni güçlendirecek” kadar çalıştım diyerek, “şeklinin bozulmasını” istemediği için kas yapmak istemediğini söylemiştir. Kadınlar, çevreden gelebilecek olası tepkilere yönelik olarak boks alanının dışında boksör olduklarını belli etmemek adına aşırı süslenerek boksör kimliklerini gizlemeye çalışmaktadırlar ve böylece toplumsal cinsiyet kimlikleri bağlamında muhafaza stratejisi sergilemektedirler. Kadınlar muhafaza stratejileri aracılığıyla toplumsal cinsiyet düzenindeki yerlerini muhafaza etmeye, toplumsal cinsiyetlerinin sorgulanmaması için çalışmaktadırlar. Bulgularımız boksör kadınların hem boks alanında ve alanın dışında kadın kalabilmek kadın kalabilmek için muhafaza stratejileri sergilerken, bir yandan da boks alanında var olabilmek için takip stratejileri sergilediklerini göstermiştir. Görüşmelerimiz kadınların eş zamanlı devam eden bu iki yönlü stratejileri sıklıkla ifa ettiklerini ortaya koymuştur.

Güzelliğine düşkün olduğunu, modayı yakından takip ettiğini, makyaj yapmadan evden çıkamadığını özellikle belirten Başak, boks için “Boks bir bayan için çok zor bir spor. Sabır gerektiren bir spor. Hiçbir spor kolay değil ama boks bir bayana göre çok çok zor, ağır bir spor.” demiştir. Başak, boks nedeniyle kişiliğinin ikiye ayrıldığını, ringdeki Başak ile sokaktaki Başak’ın bambaşka kişilikler olduğunu aşağıdaki şekilde ifade etmektedir:

“Bir kere antrenmana girdiğim andan itibaren kıza dair hiçbir şey

yapmaman lazım. Ben yeni yetiştirdiğimiz kızlara söylüyorum; antrenman salonuna girdiğin andan itibaren kıza ait hiçbir şey yapmayacaksın orda. Hatta antrenörlerim de bana diyor; Başak sen sakın, uysal bir kızsın ama ringe çıkınca bağı çözülmüş kaplan gibisin. Bazen de kızdırmak için kız gibi yumruk atma diyorlar.”

Benzer şekilde Eylül de toplumsal cinsiyet habitusuna uygun bir kadınlık sergileyebilmek için muhafaza stratejisi sergilerken, boks alanına dâhil olabilmek için de takip stratejisi izlemektedir. Bir yanda kadınlığını korumaya çalışan Eylül diğer yanda ise erkekler gibi olmaya çalışan Eylül bu ikili ilerleyen stratejileri şu şekilde ifade etmiştir:

“Boks dedin mi yumruk, tekme, güç var yani bu erkeklerin doğası zaten ve sen hanımefendi, narin bir bayan olarak bu sertliğin içine ancak onlar gibi olarak girebilirsin. Bir erkek yüzüm gözüm morardı diye üzülüyor, aksine mutlu oluyor. Sen de öyle olacaksın. Ben başlarda erkek gibi olmaya başlamıştım. Saçlarımı bile kestirmiştim. Daha iyi boksör olduğumu sanıyordum öyle ama sonra bayanlığımı korumam gerektiğini, bir bayan olduğumu anladım.”

Seda'nın alıntısı da *muhafaza ve takip* stratejisinin nasıl beraber kullanıldığını göstermektedir:

“Ringde girdiğimde erkek gibi dövüşmek geliyor içimden. Bana erkek dediklerinde güçlü ve yapılı biri çağırıyor ve ringe girdiğimde bunu istiyorum. Karşımdakini tamamen pert etmek istiyorum ve bunu erkek gibi olarak başarabilirim bana göre. Dışarıda bambaşka kayım, ringden çıkar elimi yüzümü yıkarım ve tamam artık ben bir bayanım.”

Eyleyici habituslarıyla boks alanının habitusunun uyuşmadığı ve bu nedenle ikilemde kalan Seda alan içi ve alan dışı geçişi şöyle anlatmıştır:

“Mesela antrenmanda bayan gibi narin olmak istemiyorum. Antrenmandan çıktığımda da erkek gibi kaba saba olmak istemiyorum ama bunu önceden başaramıyordum. Ben bir bayanım ama güçlendikçe kendimi erkek gibi hissetmeye, bir erkeği dövebildikçe erkek olduğuma inanmaya başlamıştım. Şimdi artık anladım bir bayan ne olursa olsun bayanlığını korumalı.”

Diğer taraftan Gülhan'ın alıntısı da, kadınların boks alanında var olabilmek için sergiledikleri takip stratejisini açıklamaktadır. Gülhan alanın güçlü eyleyicileri olan erkekler gibi olmak gerektiğini ve kadınların sıklıkla sergilediği “*erkeklerle ayak uydurma*” stratejisini net bir şekilde ifade etmiştir:

“Ringde onlar da beni erkek gibi görüyorlar. Bir bayan olarak görmezsinler diye onlara ayak uyduruyorum. Onlar gibi çılgın atıp onlar gibi bağıriyorum. Onlar nasıl nefes alıyorsa öyle nefes alıyorum. Onlar da beni erkek gibi görüp ona göre dövüşüyorlar. Ben onlara bayanmışım gibi davransaydım onlar da bana bayanmışım gibi davranır, vurmazlardı. Ben bunu istemiyorum.”

Bulgulardan anlaşıldığı üzere kadınlar, kadınlıklarını muhafaza edebilmek amacıyla makyaj yapmak, (kadın gibi) giyinmek, süslenmek, modaı yakından takip etmek gibi muhafaza stratejileri uygulamaktadır. Kadınların görünürdeki doğal fiziksel özellikleri, onların toplumsal ve kültürel kaynaklarının yani kadınlıklarının sergilenmesine aracılık etmektedir (Shilling, 2004). Bu nedenle kadınlar, kadınlık ve erkeklik gibi toplumsal, kültürel ve sembolik değerleri yansıtan beden sermayelerini (Brown, 2006) toplumsal cinsiyetlerine uygun olarak muhafaza

etmeye çalışmaktadırlar. Diğer taraftan kadınlar öteki oldukları boks alanında varlık gösterebilmek, kabul almak ve güç yarışına katılmak için aynı zamanda takip stratejileri sergilemektedir. Fiziksel güç ve şiddete dayalı eril bir etkinlik olarak kabul edilen boks alanında değer gören sermayeler, erkeklikle özdeşleştirilen “sertlik, güç, bağı çözülmüş kaplan gibi olmak gibi özellikler etrafında kurulduğu için boksör kadınların sıklıkla sergilediği takip stratejisi “erkek gibi dövüşmek” olmaktadır. Kadınlar beden sermayesi etrafında şekillenen bu takip stratejisi ile alanda var olmak ve mücadele etmek için çaba sarf etmektedirler (Bourdieu ve Wacquant, 2003) çünkü Seda'nın da dediği gibi “*bunu (ancak) erkek gibi olarak başarabilirler.*”

Son olarak boksör kadınların alandaki madun (tabi kılınmış) konumları göz önüne alındığında, kadınların alandaki öteki konumlarına karşın, alanda değer gören sermaye türünü ve iktidar sistemini dönüştürmek için herhangi bir altüst etme stratejisi uygulamadıkları görülmüştür. Bu stratejiler alandaki mevcut yapıya karşı çıkış gerektirmektedir. Bu durum iki şekilde açıklanabilir. Birincisi yukarıda belirttiğimiz gibi kadınların kadın kalabilmek için sergiledikleri muhafaza stratejilerinin dolayısıyla kadınların toplumsal cinsiyet rejiminin güçlü etkisiyle şekillendirilmiş habituslarının, kadınların altüst etme stratejilerine yönelme olasılığını büyük ölçüde azaltılmış olabilir. Çünkü muhafaza stratejilerinin sürekli olarak kadınlıkla kesişmekte olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kadınların sergileyecekleri altüst etme stratejileri aynı zamanda heteronormatif ve patriyarkal toplumsal cinsiyet rejimine karşı bir duruşu gerektirecektir. İkincisi ise kadınların alanda yer edinebilmek için sergiledikleri takip stratejileri, kadınların alt üst etme stratejilerini sergilemelerine engel oluşturmuş olabilir. Çünkü alt üst etme stratejileri alanda değer gören sermaye mantığını ve güç ilişkilerini yeniden şekillendirmeyi amaçlamaktadır. Fakat kadınların hâlihazırda “erkek dünyası” olarak kabul ettikleri bir alanda kendi ötekiliklerini ve madun konumlarını yeniden üretirken alt üst etme stratejilerine yönelmeleri zor bir durumdur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Erkeklikle özdeşleştirilen boks alanında kadınların nasıl ötekileştirildiklerini ve kadın boksörlerin bu alanda var olma stratejilerini incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada, boks alanının baskın şekilde toplumsal cinsiyetlendirilmiş ve erkek hâkimiyetinde bir alan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sayısal olarak erkek çokluğunun açıkça görüldüğü boks alanında erkek olmak ayrıcalıklı bir konuma sahip olmak anlamına gelmektedir. Kadın boksörler bir takım pratikler ve söylemler aracılığıyla ötekileştirilmekte ve alanın dışına itilmektedir. Söz konusu ötekileştirme bizzat alanın eyleyicileri tarafından yapılmakla birlikte kurumsal ve toplumsal anlamda devam ettirilmektedir.

Öte yandan boksun erkeklikle özdeşleşen bir gücü zorunlu kılmamasına rağmen gücün erkeklikle ilişkilendirilmesi nedeniyle boksun erkek sporu olarak görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmadaki kadınların, boksörlerin de boksu yine erkeksilikle ilişkilendirmeleri, geçmişten getirdikleri habituslarının ve toplumsal cinsiyetin belirleyiciliğinden uzaklaşamadıklarını ortaya koymaktadır. Kadınların yeterince sermaye sahibi olmadıkları boks alanında varlık göstermeleri toplumsal cinsiyet ikilemine karşı bir tehdit oluşturmamakta bizzat yeniden üretime katkı sağlamaktadır. Kadın boksörler alanın yapısına uygun bir habitusa ve alanda geçerli olan sermaye türüne sahip olmamaları nedeniyle alanın ötekileri olmaktadır. Kadınlar alanda “öteki” olarak bile olsa bir şekilde kabul görmek ve güç yarışına katılmak için takip stratejisine başvururken aynı zamanda kadın kalabilmek için de takip stratejisi uygulamaktadırlar. Buna karşın alanın mevcut yapısını değiştirme, toplumsal cinsiyet rejimine karşı duruş gösterme eğiliminde olmamaları nedeniyle koruma ve altüst etme stratejilerini uygulamadıkları görülmektedir.

Bu araştırma, alan, sermaye, habitus gibi kavramsal araçların bütünlüklü olarak kullanılmasının yanı sıra Bourdieu'nün stratejilerinin spor alanının analizinde kullanması çerçevesinde de alanyazına önemli bir katkı sunacaktır. Araştırmamız, habitus kavramının cinsiyet ilişkilerinin

yeniden üretilmesindeki işlevselliğini göstermektedir. Strateji kavramı da kadınların kendi ötekileştirilmelerine nasıl katkı sağladıklarına bir açıklama getirmektedir. Bu bakımdan toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretimine boks alanından bir pencere sunan araştırmamız, Bourdieu ve toplumsal cinsiyet çalışmaları kesimindeki alanyazına da katkı sunacaktır.

Kadınların spor ortamındaki deneyimleri ve var olma stratejilerinin görünür kılınması, toplumda olduğu gibi spor ortamında da buldukları ikincil konumlarını dönüştürme olanağı sağlamanın adımlarından biri olarak görülmektedir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalar erkek egemenliğinde olan farklı spor branşlarında var olmaya çalışan kadınların deneyimlerini araştırabilir ve böylesi görünür kılmaların sağlanmasıyla spor ortamının kadınlar için bir baskı aracı olmaktan çıkarılmasının yolları daha kapsamlı tartışılabilir. Spor alanındaki araştırmalarda Bourdieu'nün toplumsal alan ve sermaye kavramları sıklıkla kullanılmasına karşın, kavramların bütünlüklü bir

yaklaşımla ele alınması ve de *strateji* kavramının kullanımı seyreklerdir. Strateji kavramı, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin sürekli olarak meydan okunduğu/yeniden üretildiği ve bu cinsiyet ilişkilerinin hiyerarşi ilişkilerini (kabul/ötekileştirme/iktidar) doğrudan etkilediği spor alanındaki çoklu ve dinamik ilişkileri incelemek için etkili bir kavramsal araç sunmaktadır. Bu nedenle gelecekte yapılacak araştırmalarda Bourdieu'nün eylem kuramı spor alanını ve bu alan içindeki karmaşık ilişkiler ağını incelemek için kullanılabilir.

Yazar Notu: Bu araştırmanın bir bölümü 13. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

Yazışma Adresi (Corresponding Adress):

Araş. Gör. Esra EMİR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi Atakum/SAMSUN

E-posta: emiresraa@gmail.com

Telefon No: 0362 312 19 19 / 5644

KAYNAKLAR

1. **Allan K.** (2006). *Contemporary Social and Sociological Theory, Visualizing Social Worlds*. Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.
2. **Bourdieu P.** (1977). *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
3. **Bourdieu P.** (1986). The Forms of Capital. (J Richardson, Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. s. 241-258. New York: Greenwood Press.
4. **Bourdieu P.** (1993). *Sociology in Question*. London: Sage Publications.
5. **Bourdieu P, Wacquant LJD.** (2003). *Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
6. **Brake DL.** (2013). Wrestling with gender: Constructing masculinity by refusing to wrestle women. *Nevada Law Journal*, 13, 486-532.
7. **Brown D.** (2006). Pierre Bourdieu's "Masculine Domination" thesis and the gendered body in sport and physical culture. *Sociology of Sport Journal*, 23(2), 162-188.
8. **Connell RW.** (1987). *Gender and power*. Cambridge, UK: Polity Press.
9. **Connell RW.** (1995). *Masculinities*. Cambridge, UK: Polity Press.
10. **Connell RW.** (2009). *Gender in World Perspective*. Cambridge, UK: Polity Press.
11. **Creswell JW.** (2007). *Qualitative enquiry and research design: Choosing among five approaches (2nd Edition)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
12. **GSB (T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı).** (2015). Federasyonlara Göre Lisanslı ve Sezon Sonu İtibariyle Faal Sporcu Sayıları. 08.12.2015, <http://sgm.gsb.gov.tr/Sayfalar/175/105/Istatistikler>
13. **Halbert C.** (1997). Tough enough and women enough: Stereotypes, discrimination, and impression management among women professional boxers. *Journal of Sport & Social Issues*, 21(1), 7-36.
14. **Hargreaves J.** (1997). Women's boxing and related activities: Introducing images and meanings. *Body and Society*, 3(4), 33-49.
15. **IOC (International Olympic Committee).** (2015). Olympic Charter, 25.12.2015, http://www.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf.
16. **Karaçam MŞ, Öztürk P, Koca C.** (2013). *International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW) 17th World Congress: Turkish girls' and boys' perceptions of gender appropriateness of sports*. Havana, Cuba.
17. **Kay J, Laberge S.** (2002). The 'new' corporate habitus in adventure racing. *International Review for the Sociology of Sport*, 37(1), 17-36.

18. **Koca C.** (2011). Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesinin Toplumsal Cinsiyet Yaklaşımıyla İncelenmesi, Proje No: 109K358, Ankara.
19. **Koca C, Bulgu N.** (2005). Spor ve toplumsal cinsiyet: genel bir bakış. *Toplum ve Bilim*, 103, 163-184.
20. **Koca C, Demirhan G.** (2005). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 16(4), 200-228.
21. Lincoln YS, Guba EG. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage
22. **Lindner K.** (2012). Women's boxing at the 2012 Olympics: Gender trouble? *Feminist Media Studies*, 12(3), 464-467.
23. **McCall L.** (1992). Does gender fit? Bourdieu, feminism and conceptions of social order. *Theory and Society*, 21(6), 837-867.
24. **Menesson C.** (2000). Hard women and soft women: The social construction of identities among female boxers. *International Review for the Sociology of Sport*, 35(1), 21-33.
25. **Messner M.** (1992). *Power at Play: Sports and the Problem of Masculinity*. Boston, MA: Beacon Press.
26. **Mitra P.** (2009). Challenging stereotypes: The case of Muslim female boxers in Bengal. *The International Journal of the History of Sport*, 26(12), 1840-1851.
27. **Paradis E.** (2012). Boxers, briefs or bras? Bodies, gender and change in the boxing gym. *Body and Society*, 18(2), 82-109.
28. **Patton MQ.** (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*. (3rd Edition) Thousand Oaks, CA: Sage.
29. **Radikal** (2015). Sinan Şamil Sam: Boks, kiralık katillik! *Radikal*. 11 Şubat 2015, <http://www.radikal.com.tr/spor/sinan-samil-sam-boks-kiralik-katillik-1291102/>
30. **Riemer BA, Visio ME.** (2003). Gender typing of sports: An investigation of Metheny's classification. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74(2), 193-204.
31. **Savin-Baden M, Major CH.** (2013). *Qualitative Research: The Essential Guide To Theory And Practice*. Routledge.
32. **Shilling C.** (1991). Educating the body: Physical capital and the production of social inequalities. *Sociology*, 25(4), 653-672.
33. **Shilling C.** (2004). Physical capital and situated action: A new direction for corporeal sociology. *British Journal of Sociology of Education*, 25(4), 473-487.
34. **Wacquant LJD.** (1995). Pugs at work: Bodily capital and bodily labour among professional boxers. *Body and Society*, 1(1), 65-93.
35. **West C, Zimmerman DH.** (1987). Doing gender. *Gender and Society*, 1(2), 125-151.